

Sammandrag

Genom lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (*offentlighetslagen*) som stiftades år 1999 tillgodoses den rätt att ta del av myndigheternas offentliga handlingar som garanterats var och en i grundlagen. Avgifterna för kopior av handlingar fastställs enligt lagen i huvudsak på basis av övrig lagstiftning.

Vilka av statens prestationer som är avgiftsbelagda och avgifterna för prestationerna fastställs med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten och med stöd av de förordningar om avgifterna vid olika myndigheter som utfärdats med stöd av den. Enligt lagen om grunderna för avgifter till staten skall storleken på den avgift som staten tar ut för en offentlighetsrättslig prestation motsvara beloppet av statens totala kostnader för prestationen (*självkostnadsvärdet*). Priserna på andra avgiftsbelagda prestationer bestäms enligt företagsekonomiska grunder eller enligt självkostnadsvärdet. Lagens tillämpningsområde omfattar inte statens affärsverk eller de statliga fonderna, om inte något annat bestäms om fonderna.

De kommunala avgifterna fastställs enligt kommunallagen. Lagen innehåller inte närmare bestämmelser om grunderna för avgifterna. I praktiken har man dock utgått från principen om kostnadsmotsvarighet, dvs. från att avgiften skall motsvara kostnaderna för prestationen.

Vid beredningen av offentlighetslagen var utgångspunkten att lämnandet av en kopia med stöd av den allmänna rätten till information som grundar sig på offentlighetslagen utgör en offentlighetsrättslig prestation för vilken avgiften fastställs enligt självkostnadsvärdet. I praktiken har det emellertid visat sig att grunderna för de avgifter som hör samman med verkställigheten av offentlighetslagen varierar, delvis på grund av att man felaktigt använt företagsekonomiska grunder vid fastställandet av avgifterna och delvis på grund av att sätten för beräkning av avgifterna varierar.

På basis av de uppgifter arbetsgruppen fått anser den det nödvändigt att grunderna för fastställandet av de avgifter som hör samman med iakttagandet av offentlighetsprincipen förenhetligas. Lämnandet av uppgifter i andra fall än de som avses i offentlighetslagen skall alltså regleras i annan lagstiftning. Om det utlämnande av uppgifter som grundar sig på bestämmelserna om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i 7 kap. i offentlighetslagen samt om myndigheternas sammanställning av datamaterial skall det bestämmas eller föreskrivas i enlighet med annan lagstiftning.

Tillämpningsområdet för lagen om grunderna för avgifter till staten skiljer sig från offentlighetslagens tillämpningsområde. Lagen om grunderna för avgifter till staten gäller endast i begränsad utsträckning statliga myndigheter och statsförvaltningen. Den kommunala sektorn och bl.a. statens affärsverk, på vilka offentlighetslagen skall tillämpas, faller helt utanför dess tillämpningsområde. Olika sakförhållanden i fråga om tillämpningsområdet för lagarna inverkar också på med vilka metoder reformen enklast kan genomföras. Arbetsgruppen har i sina förslag kommit fram till att det enklaste sättet att förenhetliga lagstiftningen är att i offentlighetslagen ta in grundläggande bestämmelser om principerna om självkostnadsvärde och kostnadsmotsvarighet samt ändra kommunallagen så att den endast innehåller en hänvisning till offentlighetslagens bestämmelser.

Enligt arbetsgruppens förslag skall offentlighetslagens paragraf om avgifter ändras. Det föreslås att paragrafen skall innehålla specialbestämmelser om de avgifter som skall tas ut för lämnande av uppgifter ur en offentlig handling eller ur den offentliga delen av en handling.

Det skall alltså vara möjligt att avgiftsfritt ta del av en handling hos en myndighet, om handlingen utan besvär kan specificeras och lokaliseras med hjälp av myndighetens klassificering av handlingarna eller med hjälp av sökfunktionerna i myndighetens datasystem.

För lämnande av uppgifter ur en offentlig handling eller ur den offentliga delen av en handling skall det tas ut en avgift som motsvarar beloppet av de kostnader som förorsakats myndigheten av lämnandet av uppgifterna. Det skall även vara möjligt att ta ut en lägre avgift än denna i de fall som fastställs i lagen eller i enlighet med ett beslut som fattas med stöd av kommunallagen. Enligt lagen blir det också möjligt att fastställa en bestämd avgift per sida. En sådan fast avgift skall kunna fastställas separat för normala fall och separat för krävande fall. Som normalt lämnande av uppgifter betraktas givande av en sådan kopia eller utskrift som kan specificeras och lokaliseras med hjälp av myndighetens klassificering av handlingarna eller med hjälp av sökfunktionerna i ett register som förs med automatisk

databehandling. Det förutsätts också att handlingen antingen är offentlig i sin helhet eller att det lätt går att avlägsna de sekretessbelagda delarna ur den.

De kostnader som skall utgöra grund för beräkandet av den avgift som skall tas ut för normalt lämnande av uppgifter vid de myndigheter som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om avgifter till staten skall inte innefatta de kostnader som orsakas av att handlingen hämtas fram och av att dess sekretessbelagda delar avlägsnas. Det skall vara möjligt att helt avstå från att ta ut avgiften om det är fråga om en handling som endast omfattar ett litet antal sidor eller om lämnandet av den begärda handlingen hör till myndighetens skyldigheter i samband med rådgivning, hörande eller informationsgivning.

Myndigheterna skall på förhand fastställa de avgifter som skall tas ut för lämnande av uppgifter ur myndighetens offentliga handlingar eller ur handlingarnas offentliga del. Avgifterna skall enligt huvudregeln också publiceras i det allmänna datanätet. Dessa skyldigheter hör samman med införandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/98/EG om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.